

fi yevmil baridi emmedderacatü feitamüttaami ve ifşaüselami vessalatü filleyli ven nastü niyamün)

Yani "Üç haslet helak olmaya sebeptir, üç haslet kurtuluşa sebeptir, üç haslet derecelere sebeptir ve üç haslet keffaretlere sebeptir. Ashab tarafından "helake sebep nedir ya rasûlallah?" suallerine cevaben :

1- Nefs-i natıka cimriliğe itaat etmesi,

2- Nefs-i natıka hevaya tabi olması,

3- Nefs-i natıkanın kendini büyük görmesidir.

Nitekim İsa aleyhisselam havarilerine hitaben: "Nice kandilleri rüzgar söndürür, nice abidlerin amelini ucub ifsad eder" "kurtuluşa sebep nedir" sualine cevaben :

1- Gizli ve aleni Allahdan korkmak,

2- Fakirlik ve zenginlik zamanında iktisad etmek,

3- Rıza ve öfke vaktinde adalet etmektir.

Keffaretlerden cevaben :

1- Yürüyerek uzak yerden cemaate devam etmek,

2- Bir namazdan sonra diğer namazı gözlemek,

3- Soğuk günde soğuk suyla abdest almak.

Derecelere cevaben:

1- Yemek yedirmek,

2- Selamı yaymak,

3- İnsanlar uykudayken gece namazı kılmak

Kenzü'l-ummal C- 11 33594

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

İslamiyyetin hakikatini beyan eder.

Şimdi oruç zatın tecellisidir. Bu sırrı anlamak için önce ruhların çeşidini bilmektir :

1- Cemadî ruhtur ki vazifesi. cismin bölümlerini koruyup birbirine karışmaktan engel olur.

2- Nebatî ruh bir kuvvet ki, cismi boyuna, enine ve derinliğine tedric ile büyütür. Yeri ciğerdir.

3- Hayvanî ruh bir kuvvet ki, bütün bedene yayılmıştır. Beden onun isteğiyle hareket edip, hissiyle eşyayı bilir. Yeri kalbdır.

4- İnsanî ruhdur ki, emr-i ilahidir. قُلْ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي kulir ruuhu min emri rabbî (İsra-85) ayeti bu ruh-u insaniyi beyan eder.

O bir cevherdir ki, her maddeden mücerrettir. Tasarrufu ve yeri kalbdır.

Şimdi sırf ruh-u sultanî ve ruh-u insanî ile doğan İsa Aleyhisselamdır. Hakkında :

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا (vesselamü aleyye yevme vüldtü ve yevme emütü ve yavme üb'asü hayyen) Yani "Doğum günüm ve ölüm günüm ve ba's günümde selametteyim." (Meryem-15) Hakikat erbabına nazaran üçler, yediler, kırklar mevcuttur.

Hakikatte üçler demek: Tecelli-i zat, tevhid-i zat, fena-i zatta bulunan mahza kullar üçlerdir.

Hazret-i İsa'nın doğumu tecellî-i zat, peygamberliği tevhid-i zat, ölümü fena-i zattır. Şimdi hakikat ehline nazaran oruç tecellî-i zat, namaz tevhid-i zat, hac fena-i zattır. Bu makamda bulunan veliler de üçlerdir. Şimdi zekat demek, hacdan sonra ravza-i mutahharada manevi ilm u irfan alıp bu dünyada diğerlerini irşad eder.

Şhadet ise uhrevîdir. Bu makamda dünya ile ahiret arasında davetle sübûtî sıfatlar ... hazret-i cem' makamında olanlar yedilerdir. Başları kelamdır. Diğer sıfatlar kelama tabidir. Kırklar muhammed ümmetidir. Reisleri, peygamberlerin imamı hazret-i Muhammed Mustafa (S.A.V) dir. Ümmete akvalde, ef'alde ahlakda ve itikadda tabi olanlar kırklardır.

Altmışbirinci hadis

ثَلَاثٌ قَدْ فَرَّغَ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ فِيهِنَّ لَا يَبْغِينَ
أَحَدَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ
عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا يَمْكُرَنَّ أَحَدُكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ:
وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ وَلَا يَنْكُثَنَّ أَحَدُكُمْ فَإِنَّ
اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ

(selasün kad ferağallahü teala minel kadai fihinne la yebgiyenne ahadüküm feinnellahe teeala yekulu ye eyyühennasü innama bağyüküm ala enfüsiküm vela yemküranna ahadüküm feinnellahe yekulu vela yehyikul mekrus seyyiü illa biehlihi vela yenküsenne ahadüküm feinnellahe teala yekuulu: femen nekese feinnema yenküsi ala nefsihi feth-10)

Yani "Üç nesnenin kazasından Allah fariğ olmuştur :

1- Kimseye zulmetmeyin. Zira Allah teala 'Ey insanlar, başkasına zulmünüz ancak kendinize aittir' buyuruyor.

2- Hiç kimseye mekr u hile etmeyin. Zira Allah teala 'Fena hile ancak failine aittir' buyurur.

3- Sizden biriniz ahdi bozmasın. Zira Allah teala

'her kim ahdini bozarsa, ahdi bozma habibim sana ait değildir, ahdini bozana aittir' buyuruyor."

Kenzü'l-ummal C- 16 43922

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

" ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ " (nun vel kalemi vema yesturûn) nun hakikatte nefsi küle, şeriat lisanında levhi mahfuzdur.

وَمَا يَسْطُرُونَ vema yesturûn Suver-i enbiya ve mahiyeti ve âyan-ı sabite ki, Allahın ilminde sabit olan kaza ve kaderin fiilen ve zahiren levhi mahfuzda tafsilan zuhurudur.

Mesela Zeydin, Allahın ilminde ne surette sabit ise levhi mahfuzda şahsiyeti, filan zamanda dünyaya gelmesi, filan yerde doğumu ve üzerinde cereyan eden halleri ve bütün mevcudatın da bu surette levhi mahfuzda tamamen yazılmasıdır. Bu da iki türlüdür:

1- Kaza-i muhkem, 2- Kaza-i mübremdir.

Kaza-i muhkem, ilahi sıfatlara ait olan hükümlerdir ki " يَا تَبْدِيلَ لِحَالِكِ اللَّهِ la tebdîle lihalkillah Allah'ın yaratışında değişme yoktur " Rum-30 tebdil ve tağyirden münezzehtir. Her peygamberin zamanında emr olunan şeriat ve ilahi hükümler. Nitekim bizim peygamberimizin şeriatı kıyamete kadar baki olması kaza-i muhkemdir.

Şu halde levhi mahfuz peygamberlere ve varisi olan velilere ve meleklerle keşfolunur.

" وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً " "veiz kale rabbüke innî caülün fil ardı halîfeten "Bakara-30 "hatırlaki rabbin meleklerle, ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi" Meleklerin Hakka karşı itirazları, levhi mahfuzda gördükleri beşeriyetin halleridir. Zat-ı Hakkı görüp de itirazları değildir.

Hadid-22

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا

" ma esabe min musibetin fil ardı vela fi enfüsiküm illa fi kitabın min kabli en nebraeha" Ey kullarım, ılmelyakin sizin malumunuz olsun, levhi mahfuzda mukadder olan emri sizin kesbiniz, hıfzınız, hazeriniz, acziniz, ihmaliniz, gafletinizin dahlî ve tesiri yaktur.

Şu halde elinizden çıkan menfaatlerin ve üzerinize arız olan şerhlerin giderilmesinde kesinlikle müessir olamazsınız. Hem üzerinize gelen nimetlerin ve şerhlerin zevali için de ferah etmeyin. Halen sizin cisminizi yaratmazdan ellibin sene evvel levhi mahfuzda mukadderdir." Ki kaza-i muhkemdir. Şimdi kaza-i mübrem, halkıyyete aittir. Ki

" يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ " yemhullahü ma yeşâu ve yüsbit " (Ra'd -39) tebdil ve tağyir olur.

" ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ " zaheral fesadü fil berri vel bahri bima kesebet eydin nasi

"Karada ve denizde zahir olan belalar, sizin ellerinizin kazandığıdır." (Rum-41)

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ayeti kaza-i mübrem hakkındadır. kulillahümme malikel mülki tü'til mülke men teşâu ve tenziul mülke mimmen teşâu ve tüzzü men teşâu ve tüzellü men teşâu (Al-i imran- 26) Deki, mülkün gerçek sahibi olan Allahım ! Sen mülkü dilediğine verirsın ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın "

" الصَّدَقَةُ تُرَدُّ الْبِلَاءَ وَتُزِيدُ الْعُمْرَ " essaadakatü teruddül belae ve

tezidül umra "sadaka belayı def eder, ömrü de uzatır" hadisleri de kaza-i mübreme aittir.

İmam Hüseyin efendimizin şehadeti, diğer peygamberlerin hazreti Zekeriyya gibi ağaçta biçilmesi, hazreti Yahyayı yahudilerin boğazlaması emr-i muhkemdir.

Şu halde kaza-i mübrem ve muhkem ancak peygamberlere ve varisi velilere keşfolunur.

Onun için istiazeleler ve dualar kaza-i mübreme aittir.

"قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ" kul euzu birabil falak ve "قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ" kul euzu birabbinnasi " ve buna benzer ayetler belki emr-i mübremdir diyerek istiaze eder, muhkeme ise tesiri yoktur. Kudsi hadiste Allah teala buyurur :

مَنْ لَمْ يَرْضَ قَضَائِي وَلَمْ يَصْبِرْ بِلَائِي وَلَمْ يَشْكُرْ نِعْمَانِي فَلْيَطْلُبْ رَبًّا سِوَانِي

(men lem yerda kadaî ve lem yasbir belaî ve lem yeşkür na'maî fel yatlub rabben sivaî) Yani "Kazama razı olmayan, belama sabretmeyen, nimetlerime şükretmeyen benden başka bir rab talep etsin."

Başlıca rabbanî nimetler, sübûtî sıfatların eserleridir. Bu sıfatları nefsine isnad eden, rububiyetle ortak olup (eme ene ente ente) demekle rabb-i mutlaktan bağlantıyı kesip dünyada ukbada husran içerisinde kalb huzurunu kaybedip helak olur. Ruh-u insanîsini kaybedip hayvanî sıfattan fareler gibi bir taraftan yerken arkasından tersler.

Altmışikinci hadis

ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى وَيَضْحَكُ إِلَيْهِمْ وَيَسْتَبْشِرُ بِهِمُ
الَّذِي إِذَا انْكَشَفَتْ فِتْنَةٌ قَاتَلَ وِرَاءَهَا بِنَفْسِهِ لِلَّهِ فَمَا أَمَّا أَنْ
يُقْتَلَ وَإِمَّا أَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ وَيَكْفِيهِ فَيَقُولُ: أَنْظَرُوا إِلَيَّ
عَبْدِي هَذَا كَيْفَ صَبَرَ لِي بِنَفْسِهِ وَالَّذِي لَهُ امْرَأَةٌ حَسَنَةٌ وَ
فِرَاشٌ لَيْنٌ حَسَنٌ فَيَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَقُولُ يَذَرُ شَهْوَتَهُ
فَيَذْكُرُنِي وَلَوْ شَاءَ رَقَدَ وَالَّذِي إِذَا كَانَ لِسَفَرٍ وَكَانَ مَعَهُ
رَكْبٌ فَسَهَرُوا ثُمَّ هَجَعُوا قَامَ مِنَ السَّحَرِ فِي السَّرَّاءِ
وَالضَّرَّاءِ

(selasetün yuhibbühümüllahü teala ve yadhakü ileyhim ve yestebşiru bihimüllezi izenkeeşefet fietün kateele veraeha binefsihi lillahi feimma en yuktele ve imma en yensurahüllahü ve yekfihi feyekulu: unzur ila abdî haza keyfe sabera li binefsihi velezi lehü imraetün hasenetün ve firaşün leyyinün hasenün feyekumu minelleyli feyekulu yezeru şehvetehü feyekkuurunî velev şae rakade vellezi iza kane liseferin ve kane maahü rakbün feseherü sümme heceü kame minessaahari fis serrai veddarrai)

Yani " Üç taifeye Allah teala hazretleri muhabbet eder ve onlara güler yani kemaliyle onlardan razı olur, onlardan sürur duyar :

1- Savaşta bir cemaatle birlikte savaşa girer, cemaat bozulur, bu yalnız olarak savaşa devam eder. Halis niyyeti ya şehid ya gazi olurum, der. Cenab-ı hak meleklerine hitap ederek "şu kuluma bakın, benim rızam için nasıl sabreder ?"

2- Bir kulun güzel hanımı var, yumuşak, güzel yatağı olduğu halde şehvetini ve rahatını terk eder, sırf rızam için gecede zikreder ,buyurdu.

3- Bir kulum arkadaşlarıyla sefer eder. Onlar uydukları vakit, darlıkta ve bollukta kalkıp teheccüdü eda eder." Kenzü'l-ummal C- 15 43350

Bu hadis-i şerifin ledünnisi :

Bu üç taife manevi adamlar. Kalb ehli. Tabâyi'den çıkmışlardır.

Şimdi kalbin hakikati dört nesneden yapılmışlardır :

"الله نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِ كَمِشْكَاءٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ" Allahü nurus semavati vel ardı meselü nurihi kemişkatın fiha mısbaħ Nur -35 Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir."

ayeti delildir. Mesela kevnî olan gece karanlığından kurtulmak için: Maddi lamba ve yağı ve fitili ve üzerinde ziyasıdır. Kalb lambası: 1-Kamil iman, 2-Salih amel, 3-Yağı ilm u marifet, 4-Fitili aşk mahabbetullah, ziyası hidayetullahtır. Bunlar akl-ı maadın hükmünde uhrevi ve ebedi hayata ve Allahın cemaline ulaştırır. Afakta beşeriyetin dünya hayatı ve sıhhati dört nesneyle sabittir :

1-Amirlerin adaleti, 2-Alimlerin irşadı, 3-Zenginlerin cömertliği, 4-Fakirlerin duası. Şimdi amirler, tabiatlerden soğukluk, alimler hararet, zenginler rutubet, fakirler kuruluktur. "وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ" ve min külli şey'in halakna zevceyni (Zariyat- 49) emr u fermanı üzere her şey zevc yaratılmıştır.

Amirler, alimlere tabi olursa adalet doğar. Zenginler fakirlere tabi olursa muhabbet doğar. Zenginler zekatını tamamıyla verirse, fakirler zenginlere servetinin artması hakkında dua ederler. Zira servet artıkça fakirlere hisse fazla gelir. Zenginler zekatlarını vermezse fakirler zenginlere düşman olur, bolşeviklik doğar. Amirler alimlere tabi olmazsa, zulüm ve densizlik doğar.

Şimdi maddi doktorlar tabiata hakimdir. Hastanın harreti galipse soğukluk, soğukluğu galipse hararetle tedavi eder. Manevi doktor peygamber ve varisi evliya olan kalb doktorlarıdır : Küfrü imanla, riyayı ihlasla, kibri tevazu ile, cimriliği cömertlikle, gazabı şecaatle, şehveti iffetle, cehli ilimle, çok yiyip çok uyumayı riyazatla, hırs ve tamahı kanaatle tedavi edip, nefsi natıkayı bu hastalıklardan kurtararak miraca ulaştırırlar.

Altmışüçüncü hadis

جَعَلَ اللَّهُ مَا يَتَخَرَّجُ مِنْ ابْنِ آدَمَ مَثَلًا لِلدُّنْيَا عَنْ ابْنِ كَعْبٍ
هُوَ كِنَايَةٌ عَنِ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ يَعْنِي مَا يَتَخَرَّجُ مِنْهُ كَانَ قَبْلَ
ذَلِكَ الْوَأَنَا مِنَ الطَّعَامِ طَيِّبَةً نَاعِمَةً وَشَرَاباً سَائِغاً مَرِيّاً
فَصَارَ عَاقِبَةُ ذَلِكَ مَا تَرَوْنَ فَالِدُّنْيَا حُلُوَّةٌ خَضِرَةٌ وَالنُّفُوسُ
تَمِيلُ إِلَيْهَا وَالْجَاهِلُ بِعَاقِبَتِهَا يُنَافِسُ فِي زِينَتِهَا وَ
زُخْرُفِهَا ظَنّاً أَنَّهَُا تَبْقَى لَهُ أَوْ هُوَ يَبْقَى لَهَا وَالْعَاقِلُ لَا
يَطْمَئِنُّ إِلَيْهَا وَلَا يَغْرُبُ بِهَا عِلْماً بِأَنَّهَا زَائِلَةٌ مُسْتَحِيلَةٌ وَإِنْ
سَاعَدَتْ مُدَّةً فَالْمَوْتُ لَا مُحَالَهَ يُدْرِكُ صَاحِبَهَا

(caalellahü ma yeteharracü min ibni Ademe meeselan liddünya an ibni Ka'bin hüve kinayeten an il gaitü vel bevli ya'ni ma yeteharrecü minhü kane kable zalike elvanen minet taami tayyibeten naimeten ve şeraben saigan meriyyeen fesara akıbetü zalike ma teravne feddünya hulvetün hadıratün ven nüfusü temıylü ileyha vel cahilü biakıbetiha yünafisü fi zinetiha ve zuhrufuha zannen ennea tebka lehü ev hüve yebka leha vel akılü la yetmeinnü ileyha vela yeğurru biha ilmen biennea zailetün müstehıletün ve in

saadet müddeeten felmevtü la muhalete yüdrükü sahibeha)

Yani "Allah teala Ademoğlunun önden ve arkadan çıkan kazuratını, dünyaya benzetti. Hadisi rivayet eden Übey b.Ka'b tefsir etti ki, sidik pistir. İnsan karnına girmeden evvel yiyecekten çeşitli renkte aziz, latif süt idi, içecekten henien merien, bedene meşakkatsiz girendi. Altı saat sonra sidik ve pis olduğu sonucunu görürsünüz. Şimdi dünya görünüşte tatlı, zevkli, çeşitli renklerde görünür. Dünya ehlinin nefisleri meyleder. Cahil insan, zenginliğine aldanıp süsüne ve renklerine rağbet eder ve zan eder ki, kendisiyle karar bulur. Yahut mal baki kalır.

Akıllı insan, tamah edip aldanmaz, kesin olarak bilir ki, fanidir. Her ne kadar bir müddet müsaade eder se de, kurtuluş yoktur. Her halde ölüm ona yetişir."

Bu hadis-i şerifin Kur'anda ayeti :

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِجُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي

الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

(l'emü ennemal hayatüddünya leibün ve lehvün ve zinetün ve tefahurun beyneküm ve tekasüürün fil emvali vel evladi kemeseli gaysin a'cebel küffara nebatühü sümme yehicü musferran sümme yeküünü hutamen ve fil ahireti azabün şedidün ve mağfiratün minellahi ve rıdvän vemel hayatüddünya illa metaul gurur)Yani "Ey insanlar, dünya hayatının müddeti, çocukların oyunları gibi batıldır.

Geçici bir sevinçtir. Zinetli görü-nür. Servetinizle birbirinize iftihadır. Hem mallarınızın ve evlatlarınızın çokluğuna. Dünya ehlinin misali, yağ-murun yetiştirdiği, ziraatçının da hoşuna giden nebat gi-bidir. Yeşillenir. Sonra sararır, sonra saman kalır. Dünya ehline ahirette şiddetli azap vardır. Taat ve kanaat ehli ahirette mağfiret ve Allahın rızasına nail olur. Ancak dünya hayatı aldanma metadır." (Hadid-20)

Aleyhisselam efendimiz buyurdu :

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعَدَّ نَفْسَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

(kün fid dünya keenneeke ğarîbün ev abiru sebîlin ve adde nefseke min ashabil kuburi) Yani " **Dünyada sanki gurbetteymişsin gibi ol veya yolcu gibi ol, mekan edinme ve kendini kabir ashabından say.**"

eddünya cifetün ve talibüha kilabün

"**Dünya cifedir, talibi köpeklerdir.**" Yani nefsi emmare, levvame, mülheme erbabına cifedir. Hırslarının ve tamahlarının neticesi dünya malı olup, hırsla emelden sonra ebedi cife olur. Bu malların hayaliyle kabir azabına sebep olur. Mutmainne erbabı kanaatla hayvanına yedirip şükreder. Razıye, marzıyye, safiye erbabı tevekkül, rıza, sabır ve teslimle kendilerini kabir ashabından sayarlar.

Altıncı hadîs

خَيْرُ أُمَّتِي عُلَمَاءُهَا وَخَيْرُ عُلَمَاءُهَا رُحَمَاءُهَا أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَغْفِرُ لِلْعَالِمِ أَرْبَعِينَ ذَنْبًا قَبْلَ أَنْ يَغْفَرَ لِلْجَاهِلِ ذَنْبًا وَاحِدًا أَلَا إِنَّ الْعَالِمَ الرَّحِيمَ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنْ نُورُهُ قَدْ أَضَاءَ يَمْشِي فِيهِ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ كَمَا يَسْرِي الْكَوْكَبُ الدَّرِّيُّ

(hıyaru ümmeti ulemaüha ve hıyaru ulemaiha ruhemaüha ela veinnallahe teaala yağfiru lil alimi erbeine zenben kable en yağfira lil cahili zenben vahiden ela innel alimer rahime yeciü yevmel kıyameti ve enne nurahü kad edae yemşi fihi ma beynel meşriki vel mağribi kema yesril kevkebüd dürriyyü)

Yani "Ümmetimin hayırlısı alimleridir. Alimlerin hayırlısı, halka merhametli olandır. Bilin ki, kesinlikle Allah teala, cahilin bir günahını affından önce alimin kırk günahını affeder. İyi bilin ki, merhametli olan alimler, kıyamet gününde kevbeb-i dürrî gibi nuru parladığı halde gelir. Nurunun ziyasından halk mağrible meşriki yürürler."Kenzü'l-ummal C- 10 28778

Bu hadîs-i şerifin ledünnîsi :

Övülen alimler, hazreti rasûlullah nazil olan vahyin bazılarını vücudunda isbat eden alimlerdir.

el-ulemaü verasetül enbiya alimler

peygamberlerin varisleridir, buyurulmuştur.

Şimdi hazret-i rasûlullah'a nazil olan Kur'an sekiz cihetten vahy olunur :

1- Rüyada aldığı vahiy :

"erru'yal "الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ سِتَّةٌ وَ أَرْبَعُونَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ" hasenetü miner racülis salihî sittetün ve erbeune cüz'en minen nübüvveti "

"**Sadık rüya nübüvvetin kırkaltıda biridir.**" (Ramuz-209) Şu halde bizim gördüğümüz rüyanın kuvveti hazret-i rasûlün rüyasına nisbeten bir cüzdür. Onun rüyası bizim rüyadan kırkbeş derece yüksektir.

2- İkinci vahiy, meleğin kalbine nefhetmesi :

"nezele bihi r-ruuhul "نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ" emin aala kalbîke liteküne minel münzirin "

"Ey Muhammed, uyarılardan olman için onu cebrail senin kalbine indirmiştir." (Şuara-193, 194)

نَفَثَهُ رُوحُ الْقُدُسِ قَلْبِي لَنْ يَمُوتَ أَحَدٌ حَتَّى يَسْتَكْمَلَ رِزْقَهُ فَتَحَلَّوْا

nefesehü ruuhul kudusii kalbî len yemûte aahadün hatta yestekmile rizkahü fetehallû " **Ruhul-kudüs kalbime nefhetti : Hiç bir kimse rızkını tamamlamadıkça vefat etmez. Siz güzel olarak helalinden kazanın.**"

3- Üçüncü vahiy : Cebrailin insan suretinde gelmesi : Hazret-i Cibril, misal aleminde melekîyet elbisesini çıkarıp beşerîyet elbisesiyle gelmesinde hikmet ünsiyettir. Bu surette gelen vahiyde mübarek dudaklarını ezber üzere tahrik ederdi. Hazır olan ashab görürdü. "لَا تَحْرُكُ بِهِ لِسَانَكَ" la tüharik bihi lisanek " Kıyame - 16, ayetiyle lisanının tahrikine lüzum görülmemiştir. Fakat ikinci vahiyde mübarek kalbinin

tazyikinden terlerdi. Ashab vahiy geldiğini bilirlerdi.

4- Hazret-i Cibrilin aslı yaratılışı üzere gelmesidir. Çünkü ilk vahiy " **اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** " ikra' bismi rabbike " nurunun doğuyu ve batıyı kaplamasından hazreti Haticeye " **زَمِّلُونِي** " zemmilûnî buyurmasıdır.

5- Beşinci vahiy : Sözün aksetmesidir. Sessiz dağda Ali dediğinde karşıdan Ali sesi işittiğin gibi . O, bu kabildendir.

6- Perde arkasından : Hazret-i Musa'ya harfsiz sessiz söylemesi gibi. **وَمَا كَانَ لِيَشْرَأَنَّ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا عَالِيًا** vema kane libeeşerin en yükellimehüllahü illa vahyen Allah bir insanla ancak vahiy yolu ile ... (Şûra 51.) Yani zatı batın olup sıfatıyla kelimadır.

7- Yedinci vahiy : Miracda doksanbin kelamı zatıyladır. Bu mahalde cemalini müşahede etmesidir. Necm Suresi 11 ve 12.

مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى أَفْئِسْمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ma kezebel füadü ma raa efetümarunehü ala ma yera Necm 11- 12 gözleri ile gördüğünü kalbi yalanlamadı, onun gördükleri hakkın-da şimdi kendisi ile tartışacak mısınız ? ayetleri delildir.

8- Sekizinci vahiy : Rüyada müşahedesidir :

رَأَيْتُ رَبِّي عَلَى صُورَةِ شَابٍ أَمْرَدٍ قَطُّ وَعَلَى رَأْسِهِ تَاجٌ مِنْ زَبْرَجَدٍ وَعَلَى قَدَمَيْهِ رَأْيْتُ رَبِّي عَلَى صُورَةِ شَابٍ أَمْرَدٍ قَطُّ وَعَلَى رَأْسِهِ تَاجٌ مِنْ زَبْرَجَدٍ وَعَلَى قَدَمَيْهِ " raeytü rabbi ala sureti şabbîn emrade kattu ve ala ra'sihi tacün min zebercedin ve aala kademeyhi na'leyni min zehebin

Almışbeşinci hadis

دَعَامَةُ الدِّينِ وَأَسَاسُهُ الْمَعْرِفَةُ بِاللَّهِ وَالْيَقِينُ وَالْعَمَلُ
النَّافِعُ قِيلَ وَمَا الْعَقْلُ النَّافِعُ قَالَ الْكَفُّ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ
وَالْحِرْصُ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

(deametüd dini ve esasühü el marifetü billahi vel yakinü vel aklün nafiu kiyle vemel aklunnafiu kale elkeffü an maasillahi velhırsu aala taatillahi azze ve celle)

Yani "Dinin direği ve temeli, ilmel-yakin, aynel-yakin ve hakkal-yakin Allahı bilmektir, faydalı akıldır. Faydalı akıl nedir diye sorulduğunda, nefsi natıkayı masiyetlerden men'etmek ve aziz ve celil olan Allaha itaattir."Kenzü'l-ummal C- 3 7047

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ
عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَقَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يَرُدُّ إِلَى

أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً

(yaeyyühen nasü in küntüm fi raybîn minel ba'sî feinna halaknaküm min türabın sümme min nutfetin sümme min alakatin sümme min mudgatin muhallakatin ve gayri muhallakatin linübeyyine leküm ve nukırru fil erhami ma neşâu ila ecelin müsemma sümme nuhrıcüküm tıflen sümme litebluğu eşüddeküm ve minküm men yüteveffa ve minküm men yüraddü ila erzelil umuri likeyla ya'leme min ba'di ilmin şey'en)

Yani "Ey insanlar, ölümden sonra dirilmenizde şüphe ederseniz, biz sizi topraktan, sonra tıynden, sonra donmuş kan, sonra bir lokma et tam hıkat olarak, bir kısmını dünyaya gelmeden düşük sakat olarak yarattım. Kudretim kemali ortaya çıkmak için ana rahminde dokuz ay tamamına kadar hapsettim. Sonra çocuk olarak rahimden çıkardım. Sonra akıl bülûğa erdirdim. Sizden bazınıza çocuk iken ölüm yetişti. Bazınız da ömrün en rezil dönemine ulaştı. Çocukluk haliniz gibi akıl ve kuvvetten kesilip bildiklerinizi unutursunuz."

أَيُّهَا النَّاسُ أَيْحَسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

"Biz insanı başı boş hadimsiz olarak terk ettik mi zanneder ?" (İnsan - 36.)

Şimdi her insanda yedi melek vardır :

1- Melek-i erham : Bir lokma etin içerisine inci gibi kemikler, sinirler ve damarlarla işleyip ruh nefholduğunda o melek erkek mi dişi mi, saîd mi şakî mi, yaşı uzun mu kısa mı, levh-i mahfuza bakıp öylece tasvir eyledi. Bu melek birinci semadan melek-i İsmailin ordusundan gelir. Bu meleğin ismi akl-ı dürr-ü yektadır.

2- Çocuk yedi yaşına girdiğinde ilme ve yazma sanatına kabiliyeti olup ikinci semadan nuhailin ordusundan bir melek gelir. Sanat ve ilmi öğretir. Ölümüne kadar ilim ve sanatı artar. İstidadına göre radyo, atom ve çeşitli fenler öğretir. Nitekim hazreti Nuhun gemisini öğreten bizzat nuhaildir. Sırf dünyevi işlerini öğrettiğinden ismi akl-ı maaşır.

3- Üçüncü semadan gelen melek surailin ordusundan gelir. Nefs-i natıkanın zahiren gördüklerini ve rüyada gördüğü suretleri hayaline nakşeder. Bu meleğin ismi hayal

meleğidir. Nefs-i natıkanın emriyle hayaline nakşettiği suretler, hissolunan putlar ise " زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ " züyyine linnasi hubbuş şehevati " Al-i Imran - 14 "nefsani arzulara, özellikle kadınlara ... karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı "sahıbiyle kabre beraber gidip, hayalindeki suretler fiile çıkıp onunla azap olunur.

Şeriat lisanında münker denir.

Hayalindeki suretler, camiler, mescidler, Kabe ve ahirete ait salih amel ise, amelleri fiile çıkıp cennet bahçelerinden bir bahçe olur. Şeriat lisanında hayal meleğinin ismi nekir olur.

4- Dördüncü semadan gelen melek hazreti İsrailin ordusundan gelir. Ruh sahiplerinin hayatını temin eder. Bir anda iki nefes alırız. Biri müsbet biri menfidir. Müsbet bardır. menfi hardır. Meleğın ismi hayat meleğidir.

5- Beşinci semadan gelen melek hazreti Azrailin ordusundan gelir. Her kişinin rızkını temin eder. İsmi razzak meleğidir. Amiri olan hazreti Mikailden emir almayınca rızkını kesmez.

7- Yedinci semadan gelen melek, hazreti Cebrailin ordusundan gelir. Sırf uhrevi işlerini öğretir. İsmi akl-ı meaddir. Nefs-i natıkanın imanının kemali, amelinin salahı, marifetullahı yakinen bilmesi ve aşk ve muhabbetinin kemali hasebiyle sidre-i müntehaya kadar yol bulur.

والَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا nehüm sübülena Ankebut - 69 " bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz " tecellisiyle mirac eder.

Bu nefs-i natıka islam nuruyla inşirahî mertebesinde sadr diye isimlendirilir.

العِلمُ نَشْرَاهُ لَكَ سَدْرَكَ

Murakabe ve muhabbet kalb diye adlandırılır. Müşahede mertebesinde sır diye isimlendirilir. Tecelli-i e'fal ve sıfat ve zat mertebesinde ruh diye adlandırılır.

Bu makamlarda nefs-i natıkanın münacatı :

اللَّهُمَّ زَيْنَ ظَوَاهِرِنَا بِعِبُودِيَّتِكَ وَبِوَاطِنِنَا بِمَعْرِفَتِكَ وَقُلُوبِنَا بِمُحِبَّتِكَ وَأَسْرَارِنَا بِمُشَاهَدَتِكَ وَأَرْوَاحِنَا بِمُعَايَنَتِكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahümme zeyyin zavahirana biubudiyetike vebevatmına bimarifetike ve kulubena bimuhabbetike ve esrarene bimüşahedetike ve ervahana bjmuayenetike ya zel celali vel ikram veya erhamer rahimin

Altmışaltıncı hadis

ذَكَرَ اللَّهُ فِي الْغَافِلِينَ بِمَنْزِلَةِ الصَّابِرِ فِي الْفَارِسِ

(zakirullahi fil gafiline bimenziletis sabiiri fil fariyye)

Yani "Gafiller arasında Allahı zikreden zakir, düşmandan firar eden arkadaşlarına uymayıp yalnız başına cihad eden gibidir." Kenzü'l-ummal C-1 1855

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : Allah teala buyurdu :

فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ (fezkuurullahe indel meş'aril harami vezkürühü kema hedaküm)

Yani "meş'aril-haram gayriye müşahedesi haram olan makam-ı hafada zikir cemalullahı müşahede etmektir. Hafi zikirden evvel hidayet ettiğim makamlarda zikir ettiğiniz gibi." (Bakara-198)

Şimdi zikrin mertebeleri altıdır :

1- Dilin zikri, 2- Kalbin zikri, 3- Sırrın zikri, 4- Ruhun zikri, 5- Hafanın zikri, 6- Zatın zikri.

1- Birinci mertebeye dilin zikridir ki zikr-i nefistir. Nefs-i natıkanın emmarede, levvamede, mülhemede zikridir. Yani emmare sıfatlarından, levvame ve mülheme sıfatlarından tecerrüd ve halasıdır salahıdır.

2- İkinci mertebesi kalbin zikridir ki ef'alullahın nurunu eşyada müşahede etmesidir. Bu makamda nefsi natıka mutmain olur.

3- Üçüncü mertebesi sırrın zikridir ki, mükāşefe-i ulûm ve

tecelliyat-ı sıfattır.

4- Dördüncü mertebesi ruh-u sultanın zikridir ki, nur-u zatın mülahazasıyla beraber sıfatların nurlarını müşahededir.

5- Beşinci mertebesi hafi zikridir ki, bakıyye-i ünsiyye ile beraber cemal-i zatı müşahededir.

6- Altıncı mertebesi zikr-i zat ki, şühud-u zatı bi irtifail bakıyye.

Allah teala buyurdu :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

elem tera keyfe faale rabbüke biashabil fil celem yec'al keydehüm fi tadrilin ve erseele aleyhim tayran ebabil

Bu sure-i celilenin zahiri malum.

Şimdi bätında nefsi emmare Ebrehedir. Onun vekilleri olan gazap, şehvet, hırs, tamah, hased, cimrilik, kin fesat askerleridir. O nefsi emmare her an beytullah manendi olan, marifetin mahalli ve hikmeti cami olan kalbi tahrip kasdıyla hucum eder. Salih amellerini ganimet malı gibi yağma eder.

Bu surette ey nefsi natıka, nefsi emmareyi ebabil orduları gibi olan evrad ve ezkar ile beytullahdan afdal olan kalbini onun mekr u hilesinden ve elinden kurtarmağa çalış ki ,vesvesesinin şerrinden selim olasın.

Eğer Ebrehe hakkında gayretullah zuhur etmeyip kasit ve iradesi elinde kalsaydı fesat ortaya çıkarıp, bina tahrip eder, Beytülharam sarayını yerle bir ederdi. Aynı şekilde sen de nefsi emmarenin irade ve kastını elinde bırakırsan, evrad ve ezkar askeriyle mukabele ve mücadele etmezsen maarifin madeni ve ilimlerin hikmeti olan kalbini harap edip, nefsi natıkanın bedenden tasarrufunu selb eder, Mekke olan

vücudunu türab, sonra ahirette giriftar-ı azab, bu yüzden harabeder.

Şu haldé ilm u marifetle ve amel-i salihle zâhirini, ilm-u ledün ve hikmet ile bâtnını süslemelisin.

Çünkü ilimle hikmet, cisimle can gibidir. Birbirinden ayrılmaz. İlim lisandan lisana gelir, hikmet manadan kalbe gelir. İlim kulağa akar, hikmet kalbe akar. İlim mülk aleminin hazinesidir. Hikmet melekût aleminin hazinesidir.

Altmışyedinci hadis

رَأَيْتُ جِبْرِيلَ عِنْدَ السُّدْرَةِ وَعَلَيْهِ سِتْمَاءٌ جَنَاحٍ يَنْتَشِرُ مِنْ
رِيشِهِ الدُّرُّ وَالْيَاقُوتُ

(raeytü cibrile indessidrati ve aleyhi sittümiyeti cenahın yenteşiru min rişihî d-dürri vel yakutu)

Yani "Hazret-i Cibrilin aslı hılkatini Sidre'de gördüm. Üzerinde altıyüz kanadı var. Her kanadında dürr ü yakut ile süslenip tüylerinden yayılıyor." Kenzü'l-ummal C- 6 15169

Bu hadis-i şerifin ledünnisi : Allahü teala buyurdu :

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مِثْنَى وَثَلَاثَ وَ
رُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ لَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(Elhamdülillahi fatırıs semavati vel ardı calil melaiketi rusülen üli ecnihatin mesna ve sülase ve rubaa yezidü fil halkı ma yeşäu innellahe ala külli şey'in kadir)

Yani" gökleri ve yeri yaratan hem iki kanatlı, üç kanatlı, dört kanatlı melekler, iradesi taallukunda halkta daha ziyadesinin, altı yüz kanatlı Cebrail'i her şeye kadir olan Allah'a hamdolsun." (Fatır -1)

Şimdi kanaat ve kuvvet ilimdir. Hz. Cebrail altıyüz nevi ilme maliktir. Onun için peygamberlere kitap indirmeye memur olmuştur. (İlilafi

kurayşin ilafihim rihleceş şitai ves sayf) Kureyş - 1-2 " Kureyş'e kolaylaştırıldığı , evet, kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için "zahiri malumdur. Hakikatte Kureyş, insan vücudunda nefs-i natıkadır. Kureyş'in kış mevsiminde Yemen'e , yaz mevsiminde Şam'a seferleri gibi , nefs-i natika da hayvanının gıdasını temin için ticaret maksadı ile mülheme-i Şam'a aklı maaş, akl-ı amelî kanatları ile meşru ticarete iner. رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ricalün la tülhihim ticaratün vela bey'un an zikrillahi ayetiyle metholunmuş-lardır. " Onlar o erkeklerdir, onları ticaret ve alış veriş Allah'ı zikirten namaz kılmaktan ve zekat vermekten alıkoymaz. Onların Allah katında nuruna, derecelerine mani olmaz. (Nur-37).

Dört kanatla levvameye inerler : Gıdaiyye, namiyye müvellide, musavvire ile emri ilahi ile neslin bakasına hizmet eder. يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا yaeyyühennasü külü mimma fil ardı halalen tayyiben (Bakara-168). Ey insanlar yeryüzündeki helal ve güzel olanları yiyiniz " Asla Şam'ın esfeli safilin olan nefsi emmareye tenezzületmezler. Hz. rasülün :

خَيْرُكُمْ مَنْ لَمْ يَتْرُكْ آخِرَتَهُ لِدُنْيَاهُ وَلَا دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ وَلَمْ يَكُنْ كَلًّا عَلَى النَّاسِ

(hayruküm men lem yetruk ahiretehü lidünyahü vela dünyahü liahiratihü ve lem yekün kellen alen nasi) sizin en hayırlınız dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terketmeyip insanlara da yük olmayandır" emrine uyarak maaş ve gıdalarını yedikten sonra iki kanatla - ki akl-ı maad ve müfekkire ile kalb Kabesinde namaz kılarlar.

" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ " yeeyühellezine amenü iza nudiye lissalati min yevmil cumuati fes'av ila zikrillahi " Cuma-9 " ey iman edenler, cuma günü namaza çağrıldığı zaman hemen Allah'ı anmaya koşun " emriyle hemen Şam'dan mescide gelirler. Tamamıyla dünyeviişlerini terkederler. Aşk harareti galeyana gelince: Kamil insan , salih amel, marifetullah, muhabbetullah dört kanatlı razıye makamında melekûta, marzıyye makamında ceberûta, safiye makamında lahûta kadar yükselip miraç ederler.

Altmışsekizinci hadis

سَاعَةٌ مِنْ عَالَمٍ يَتَكِيءُ عَلَى فِرَاشِهِ يَنْظُرُ فِي عِلْمِهِ خَيْرٌ
مِنْ عِبَادَةِ الْعَابِدِ سَبْعِينَ عَامًا

(saatün min alimin yettekiü ala firaşiihi yenzuru fi ilmihi hayrun min ibadetil abidi seb'îne âmen)

Yani " Bir alimin bir saat döşegi üzerine dayanıp ilim mütaleası, bir abidin yetmiş sene ibadetinden hayırlıdır."Kenzü'l-ummal C- 10 28789

Bu hadis-i şerifin ledünnisi: Allah buyurdu :

أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وَزُرْكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

(eelem neşrah leke sadrake veveda'na anke vizrak ellezi enkada zahrah ve rafa'na leke zikrak feinne maal usri yüsrann inne maal usri yüsrann feiza ferağte fensab ve ila rabbike ferğab)

Zâhirî manası "Habibim biz senin göğsünü yarmadık mı? Ve sırtına ağırlık veren yükü kaldırmadık mı? Hem senin zikrini yükseltmedik mi? Muhakkak her zorluğun yanında kolaylık vardır. Yine zorlukla beraber kolaylık vardır. Halka davetinden boşaldığın vakit istirahat et. Rabbinden talep et." (İnşirah Suresi)

Ledünnisi : Ariflerin alimlerinin ve peygamber varislerinin dört türlü seyri vardır: 1- Seyr-i fillah, 2- Seyr ilellah, 3- Seyr anillah, 4- Seyr-i maallah.

Şimdi seyr fillah: Arif-i billahın fiillerinden, sıfatından, vücudundan fani olması, fena fillah, مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا mûtû kable en temûtû sırrı. Hazret-i rasûlün "Gezen ölü görmek isterseniz, hazreti Ebubekire bakın." Bir arifin fenası tamam olunca hakkanî ruh verilip cem' makamına davet olunur. Burası velayet makamıdır ki, seyr ilallahdır. Bu makamda hak, vahıdiyyetiyle zahir olur, halk batın olur. فَأَيْنَمَا تُولُوا فَانصَبْ

فَعَيْنَمَا تُولُوا فَانصَبْ feeynema tüvellû fesemme vechullah bu makamdır.

Hakkî isimleri, fiilleri ve sıfatlarıyla müşahede eder. إِنَّ مَعَ

الْعُسْرِ يُسْرًا inne maal usri yüsrann. Bu cem' makamı kolaylıktır.

Bu makamdan seyr anillah ile nübüvvet makamın gelir.

Halk zâhir hak bâtın olur. فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا feinne maal usri

yüsrann tecelli eder. Nitekim velayet makamındaki cem'dir.

Halkta tasarruf eden Haktır. Emirlerin ve yasakların tesiri olmaz.

Sonra nübüvvet makamına rucu' edince kalb halkla

perdelenip, Hak bâtın olur. Velayet makamında yalnız "إِلَّا

إِلَّا اللَّهُ" la ilahe illallah zâhir olur. Nübüvvet makamına rucu'

etmesiyle "مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ" muhammedün rasulullah mefhumu

bâtın olur. Nübüvvet makamında Hak bâtın olmasıyla

nübüvvet yükü zatına ağırlık vermesiyle sadr darlığı

meydana geldi. Sonra ayrıca kolaylık ile "أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ"

elem neşrah leke sadrak" ayetiyle fütûhatla sadr şerhi

meydana gelip cem'ul-cem' makamında bakabillah ve

temkin hasıl olup, kesrette vahdeti ve vahdette kesreti

müşahedesiyile seyr maallah zahir olur. Sadr şerhi burasıdır.

فَأِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ = feiza ferağte fensab davet makamı sonunda makamına halife nasbedip aslın olan ahadiyyet makamına rağbetli ol."

Şimdi peygamber varisi olan alimin bir saat mütalaası abidin yetmiş sene ibadetinden hayırlı olması, cem'ul-cem' makamında olan alim-i billah içindir. Şeyh-i ekber gibi zatlar bu makamdadır.

Şimdi vücut ikiliminde gönül bülbülü nefs-i natıka, gökleri ve yeri seyran ve pervaz eder. Üç kanatla mülheme-i şama, dört kanatla levvame-i şama, yedi kanatla emmare-i şama pervaz eder.

İki kanatla mutmainne gönül Kabesini seyran edip rabbine âbid olup, nefs-i natıka mücerred nur-i ilahi olup girmiş olduğu iklimin suret ve elbisesini giyer. Mutmainnede melek olur. Şamdan külliye alakasını keser. Mülheme ve levvamede beşeriyet elbisesini giyip meşru ticaret edip yiyip içer.

ene beşerun mislüküm أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ ene beşerun mislütüküm bu makamdır. Emmare elbisesi hayvaniyyet elbisesidir. Vahşi hayvan olup domuz ve maymun suretine manen nesholur.

Yemen cihetine yönelmesinde, raziyede velayet, marziyyede nübüvvet-i tarifiiye, safiyede ilahi elbisesini giyip "صِبْغَةَ اللَّهِ" sıbğatellahi bu makamdır.

Şimdi nefs-i natıkayı üç şeyden korumak vaciptir: 1- Nem, 2- Gam, 3- Vehim.

Şimdi nem beden şehri olan cismini rutubetten koruma, gam gönül sarayını gam ve kederden koruma, vehim nefsi-

natıka olan gönlü uzun emel ve süflî şeylerden korumaktır. Bu ise nefsi-natıka bülbülünü üç türlü terbiye etmektir: 1- Terbiye-i deva-i mazi, 2- Terbiye-i şifa-yı hal, 3- Terbiye-i emel-i istikbal.

1- Terbiye-i deva-i mazi : ilm u irfan.

2- Terbiye-i şifa-i hal : Salih amel, zikrullah, Kur'an tilavet etmek.

3- Terbiye-i emel-i istikbal : Aşk, şevk, zevk.

Beşerî sıfatı olan akıl ve iradesini aşk ateşiyle ifna etmek, nitekim su tencerede ateşin yüz derece hararetiyle buhar olup havaya uçtuğu gibi, sen de bu halde hakiki mirac edip cemalüllahi müşahede edersin.